

מאוצרות הפרשה

– הרי אתה גנב כמוני – ועבדתני חנם? – בטח עוד תגנוב אותי באיזה הזדמנות, אם כן, "הגידה לי מה משכורתך" בא נסכם מראש כמה אני נותן לך ואל תגנוב אותי...

ויהי בבוקר והנה היא לאה (כט, כה)

וברש"י: "לפי שמסר יעקב סימנים לרחל, וכשראתה רחל שמכניסין לו לאה, אמרה: עכשיו תיכלם אחותי. עמדה ומסרה לה אותן סימנים".

המעשה של מסירת הסימנים ללאה היה מפעים בכל קנה מידה. העובדה שהיא יכולה לעלות בגורלו את עשו, להפסיד את כל הקמת בית ישראל יחד עם יעקב אבינו, ואולי לאבד חוץ מעולמה הגשמי גם את עולמה הרוחני – הייתה ידועה לרחל בפירוש. והיא ויתרה. לקחה סיכון – לפחות קטן – שיעקב יתוודע לכך שזו לאה, שהוא יכעס על רחל ויגרש את לאה ובמקום המטרה הנעלית, למנוע מלאה להתבייש, ייתכן מצב של בושה גדולה וכפולה. הכיצד נטלה רחל את העוז לעשות חסד עם אחותה – שלא תבוש – על חשבוננו של יעקב?!

מחוץ לחדרו של החזון איש הסתובב בעצבנות קלה תלמיד חכם צעיר, רבי יהושע ברים שמו. הוא ממתין לחזון איש כרבע שעה, בדרכם למסיבת ה'תנאים' של בחור מבוגר שזכה להבטחת החזון"א שישתתף בתנאים. בתוך החדר ישב החזון"א עם זוג יהודים בגיל העמידה, הם שטחו על השולחן מחטים וחוטים, כפתורים ממינים וגדלים שונים, הם מראים לחזון"א אחד אחרי השני, הבעל אומר את דעתו, הגברת מחווה את דעתה והחזון"א פוסק... הם רושמים את דבריו וממשיכים הלאה, כאילו זה הדבר הכי טבעי ונכון. ר' יהושע ברים מסתובב בחוץ בלחץ. החתן מחכה כבר וכל הנוכחים ממתנינים החזון"א יגיע לכבדו בנוכחותו את התנאים. רק כעבור זמן ארוך יצאו בני הזוג, נטלו את צרורותיהם ופנו משם, והחזון"א מסביר במתיקות לר' יהושע: "טורח ציבור – יודע אני מהו ואינו קל בעיני כלל, חלילה וחס". ר' יהושע המתין בשתיקה, דעת הייתה בו וידע שההסבר יגיע מיד. החזון"א המשיך בעדינות מתנצלת: "בני הזוג הללו ניצלו מן המלחמה הנוראה. הם הגיעו לארץ חסרי כל ובדעתם לפתוח באמצעות כספי השילומים חנות למוצרי תפירה ממנה יתפרנסו. אין להם בני משפחה קרובים, או רחוקים. בודדים הם בעולם. יודעים הם שאין זה מתאים לשאול אותי על החנות, ובכל זאת הגיעו אלי לשאול בחוות דעתי. "משמע, אין להם מישהו אחר לשאול אותו על כך! א"כ, החובה מוטלת עלי לעשות כל שאפשר כדי שירגישו שעזרתי להם בלב שלם. "ולא רק אני מצווה בזכות גדולה זו לעזור לשבורי לב", הטעים החזון"א מדוע אין כאן טורח ציבור, "כל הנוכחים באולם מצויים אף הם כמוני בדיוק בעזרה נצרכת זו לגלמודים אלו"...

נשוב לרחל שמסרה סימניה לאחותה בלא לשאול לחוות דעתו של יעקב. חז"ל הפליגו מאוד בחומרת העוון לבייש יהודי. רחל מלמדת אותנו שלמרות שאסור להצטדק ולקיים מצוות על חשבון אחרים, יש מצוות שמוטלות על הכלל, יש איסורים שבכל מחיר אסור לעבור. במקרה שכזה אין שואלים ואין מבקשים רשות. כולם חייבים במצוה באותה צורה ובאותה רמת חיוב. "עמדה ומסרה לה אותן סימנים" ויעקב? הוא לא יכעס. זה אמנם על חשבוננו, אבל אף הוא חייב במניעת בזיונה של לאה... (במחשבה תחילה)

ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה (כח, י)

הטעם שכל הכתוב גם ויצא וגם וילך, הא היה מספיק לכתוב וילך יעקב חרנה, י"ל כיון שבסוף הפרשה הקודמת הצטווה יעקב ע"י אביו ללכת לחרן (כח, ב) וע"י אמו הצטווה לצאת מבאר שבע (כו מג קום ברה לך). לכן כתב כאן שקיים ב' מצוות, גם קיום מצוות אביו וגם קיום מצוות אמו. (ברכת פריץ)

שם. בפרשת תולדות מסופר, שרבקה צותה על יעקב להמלט מעשו עקב החשש שיהרגנו על כך שנטל את הברכות, ולכן הורתה לו להתחבא מפניו. יעקב הולך כפי שצויה ומתחבא – בישיבת שם ועבר. ותמוה היאך לא נתירא יעקב להטמן בבית מדרשו של עבר ולא חשש שמא ימצאהו שם עשו?, ובודאי עשו ידע שיעקב איש תם יושב אהלים ומסתמא הוא נמצא באיזה ישיבה או ביהמ"ד? ותירץ הגר"ח קניבסקי שליט"א שיעקב בטוח היה שעשו לא ידרוך על מפתן הישיבה אפילו בשביל לחפשו שם וכפי שבאמת היה שבמשך י"ד שנים נטמן שם יעקב ולמד תורה ועשו לא נכנס שם לחפשו. (טעמא דקרא)

ויפגע במקום (כח, יא)

איתא במדרש אגדה: אמר יעקב וכי אפשר עברתי על מקום שהתפללו בו אבותי ולא התפללתי, ולא אסכים על מה שעשו והסכימו אבותי, מיד חזר להר המוריה והתפלל שם. ואין פגיעה אלא תפילה שנאמר (ירמיהו טו): "ואל תפגע בי". ויש להבין – שאל הצדיק רבי דוד מלעלוב – למה כתבה התורה בלשון זה, "ויפגע" ולא כתבה בלשון הפשוט: "ויתפלל במקום". אלא – אמר הצדיק – התורה משמיעה לנו בזה כי האדם צריך להיות אצל קונו כמו בן אצל אביו, כי כשהבן מבקש מאביו דבר מה, ככל שהבן רוצה את הדבר יותר, הוא מבקש יותר עד שהוא נראה ממש כפגע בעיני אביו, אך לכסוף נענה אביו לבקשתו, כי רואה עד היכן מגיעים תחנוני בנו. כן אנו בני ישראל צריכים להתפלל אל ה' כ"כ בחזקה עד שנהיה כפגע בעיני אביו אב הרחמן. וזהו "ויפגע" – מלשון פגע. (אחסדישער ווארט)

והנה מלאכי אלקים עולים ויורדים בו (כח, יב)

פרש"י: עולים תחילה ואח"כ יורדים, מלאכים שליווהו בארץ אין יוצאים חוצה לארץ ועלו לרקיע, וירדו מלאכי חוץ לארץ ללוותו". לכאורה יוקשה, הלא מעשה זה, שחלם את החלום על המלאכים העולים ויורדים, התרחש בעת שהיה בהר המוריה, שאינו גבול ארץ ישראל ומדוע התחלפו שם המלאכים? כך הקשה ה'באר יוסף', ואמר על כך 'חאפ' נפלא, מתיקות התורה: על הפסוק: "הארץ אשר אתה שוכב עליה", דרשו חז"ל "מלמד שקפלה הקב"ה לכל ארץ ישראל והניחה תחת יעקב אבינו". נמצא שכעת היה יעקב בסוף גבול ארץ ישראל, ומן המקום שהוא כעת משם ואילך הוא חוץ לארץ, ממילא הוצרכו מלאכי ארץ ישראל להתחלף עם מלאכי חוץ לארץ, מלאכי ארץ ישראל עלו לרקיע, ומלאכי חוץ לארץ ירדו ללוותו לחז"ל. (ידי ראובן)

ויאמר לבן הכי אחי אתה ועבדתני חנם (כט, טו)

מבאר התורת משה, "ויספר ללבן את כל הדברים האלה" שיעקב סיפר לו שגנב מעשיו את הברכות ולכן גנב לו אליפו את הכל. כששמע לבן שיעקב גם הוא יודע לגנוב, נענה ואמר "הכי אחי אתה" אם כך הרי אנחנו ממש אחים... והוסיף ואמר ליעקב בלשון תמיהה הכי אחי אתה

תפילה – בצירוף מעשים טובים!

וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת רַחֵל וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים וַיִּפְתַּח אֶת רַחֲמָהּ (ל', כ"ב)

לכאורה יש להבין: לשם מה נחוצה הכפילות בפסוק: 'ויזכור אלוקים את רחל' – 'וישמע אליה אלוקים'? מה ההבדל בין 'זכירה' – ובין 'שמיעה'? את התשובה נבין על פי המעשה הבא: היה זה באחת השנים, כאשר הורגש במדינת פולין מחסור חמור באתרוגים. כמעט שלא ניתן היה למצוא פרי עץ הדר, ועל אתרוג מהודר – כלל לא היה מה לדבר. ובכל זאת, באחד הימים נודע לרבי ממאגלניצא, רבי מאיר יחיאל, כי בעיר וורשא ישנו אברך שרכש אתרוג מהודר בדמים מרובים.

משכן, שיגר הרבי שליח אל אותו אברך, ובקש כי יאות למכור לו את האתרוג בכל מחיר שיושת עליו. אולם האברך – סירב. "כסף יש לי די והותר!" הבהיר, אולם בתוך כדי דיבור הוסיף: "ובכל זאת, אני אסכים לתת את האתרוג לרבי חנם אין כסף, וזאת בתנאי שיבטיח לי כי אפקד בן זכר, שכן כבר חלפו שנים רבות מאז נישואי – ועדיין לא זכיתי לזרע של קיימא!".

השליח, כמובן, לא היה יכול להבטיח הבטחה מעין זו בשם רבו, אולם לאותו אברך היתה הצעה: "קח את האתרוג אל רבך, ומסור לו את התנאי! והיה אם יסכים – מה טוב... ואם לא? הרי שתוכל תיכף ומיד לשלוח את האתרוג בחזרה, והוא יספיק להגיע עוד לפני החג!".

להצעה זו, הסכים השליח בשמחה, וכך, מספר ימים לאחר מכן – שב אל רבו כשבידו האתרוג המהודר, אולם שמחתו היתה מהולה בחשש רב: האם יסכים הרבי להבטיח לאברך בן זכר כדרישתו? הלא אם יסרב להצעה – יהיה עליו להשיב את האתרוג לבעליו, וכל עמלו יהיה לשוא! אולם עד מהרה הוסרה האבן מעל ליבו של השליח. כאשר הביט הרבי באתרוג – אורו עיניו, וכאשר שמע על ה'מחיר' שדורש בעל האתרוג תמורתו – החל להלך אנה ואנה בחדרו, אולם לבסוף הביע את הסכמתו. הוא מבטיח לאותו אברך שיפקד בן זכר עוד באותה שנה! על אף שלא היה זה מדרכו של הרבי להתפאר ב'מופתים', תשוקתו לקיום מצוות ארבעת המינים הכריעה את הכף...

למותר לציין, כי ברכתו של הצדיק התקיימה. בטרם חלפה שנה – כבר נפקד אותו אברך בן זכר לשמחת ליבו, אך אבוי! תוגה וצער! לא חלפו אלא שלשה שבועות בלבד – והבן נפטר לבית עולמו לאחר מחלה קצרה...

אותו אברך, נמנה על חסידיו של הרבי מקוצק, וכעת, הוא מיהר אל רבו ושפך בפניו את ליבו. הוא סיפר על האתרוג עליו ויתר למען הרבי ממאגלניצא, על ההבטחה שקיבל, ועל האסון שפקד אותו. לאחר שסיים לספר את הסיפור מראשיתו ועד סופו – יעץ לו הרבי מקוצק ואמר: "אל תוותר לרבי מאיר יחיאל... חזור אליו, ואמור לו כי הילד בו זכית בעקבות ברכתו – לא היה בר קיימא, ונמצא שהעסקה לא היתה עסקה, האתרוג מעולם לא נמכר, וכל הברכות שבירכו עליו – היו ברכות לבטלה!".

ואכן, האברך עשה כמצוות רבו: מיד כאשר שב אל ביתו – כתב מכתב אל הרבי ממאגלניצא, סיפר לו את השתלשלות המאורעות, והעלה את הטענות שלימדו רבו לטעון. כאשר הגיע המכתב אל רבי מאיר יחיאל – הוא התעטף בעגמומיות, ומיהר לעמוד שוב בתפילה. ואכן הפעם, לשנה הבאה התברך האברך בן זכר של קיימא, אותו זכה לגדל לתורה, לחופה ולמעשים טובים.

הפעם, לאחר שנפקד – הגיע האברך אל רבו, הרבי מקוצק, ותהה באזניו: "מדוע ברכתו של הרב ממאגלניצא בפעם הראשונה לא הועילה, ובפעם השנייה פעלה את פעולתה הברוכה?", ואילו הרבי מקוצק נענה והשיב: "התשובה פשוטה מאד... בפעם הראשונה – היתה זו ברכה בפני עצמה, ולפיכך, היא הועילה באופן חלקי בלבד. אולם בפעם השנייה – הצטרפה לברכה זכותה של מצוות ארבעת המינים בה זיכה האברך את הרבי, ולכן, כוחה היה גדול לאין ערוך!". הרי לנו, כי ברכתו של צדיק יכולה אכן להועיל, אולם זאת רק כאשר לאדם עצמו ישנן זכויות רוחניות ומעשים טובים... לעומת זאת, כאשר למתברך אין מעשים טובים שבזכותם הוא יכול להוושע – הברכה לא תמיד תוכל להועיל!

ומכאן תשובה לשאלתנו על פי דרכו של רבינו האור החיים הקדוש: שכן הנה, רש"י הקדוש ביאר בפסוקנו ע"פ המדרש: "ויזכור אלוקים את רחל - זכר לה שמסרה סימניה לאחותה ושהיתה מצירה שלא תעלה בגורלו של עשו, שמא יגרשנה יעקב לפי שאין לה בנים". כלומר: רש"י מבאר, כי הקדוש ברוך הוא זכר לרחל את מעשיה הטובים!

מעתה מבואר, כי רק בזכות כך שזכר הקב"ה את מעשיה הטובים של רחל – היא היתה יכולה להוושע בזכות תפילתה, ויכול היה להתקיים בה: 'וישמע אליה אלוקים', שכן בכדי לזכות לישועה – יש צורך בזכויות, ואין די בברכה או בתפילה גרידתא!

ויש להטעים עוד: כי הנה ידוע בשם האר"י ז"ל, כי לפני התפילה – ראוי לתת פרוטה לצדקה. מעתה, על פי האמור, יבוארו הדברים היטב: שכן אמנם כוחה של התפילה רב לה להושיע, אולם זאת בתנאי שיצטרפו לכך מעשיו הטובים של האדם! לכן, לפני התפילה יש ליתן פרוטה לצדקה, לעשות מעשה טוב, ואז אז – ניתן לצפות שהתפילה אכן תפעל את פעולתה...

(מתוך "ללמדך - בראשית" מאוצרותיו של הרב מרדכי פרוינדליך זצ"ל)

פינת ההלכה

ערכו שולחן שבת בליל שבת

שאלה: מוישי ומנחם חזרו מאבות ובנים בליל שבת, והחליטו לעשות הפתעה, - לערוך את השולחן למחר בבוקר, הסכומים היה מעורבב בתוך כלי, והם ביררו את הסכום בליל שבת וערכו את השולחן בבוקר, האם מותר להשתמש בסכום זה? יסוד השאלה הוא, היות שקיי"ל מי שעשה מלאכה בשבת אסור ליהנות מאותה מלאכה (שו"ע ש"ח ס"א), ואפי' בשוגג, א"כ בזה אסור ליהנות ממעשה בורר (עי' ביה"ל ריש סי' שיט) וחייב לקחת סכום אחר ולהשתמש בו. תשובה: מבואר במשנ"ב (ש"ח סק"ז) שבשעת הצורך יש לסמוך על הגר"א לענין שוגג שמותר בדיעבד ליהנות, וע"ע ביארה"ל (ריש סי' שיט) דמשמע שלענין בורר יש להקל יותר כהגר"א, ולכן אם אין לו סכום אחר יכול להשתמש באלו שערכו בלילה. ועוד, יש שנהנים מאוד שהשולחן ערוך כבר מליל שבת וסוברים שזה כבוד שבת שנראה מסודר, וא"כ הרי נחשב לצורך עכשיו, ואף שסברה זו לא ברורה, בכל זאת יש ספק בזה, ובדיעבד מותר להשתמש עם הסכום שמונח כבר על השולחן. (הרה"ג יהודה אריה דינר שליט"א, גליון מים חיים)

חידה שבועית

*יש לי כרטיס כרטיס לא רואים, אינני צ'אק אני אלה יותר מרוב הצ'אק מוצ'אס.
ולמרות אני אלה, אני לא צ'אק מי אני?*

תשובה על חידה פר"ש: נימול לשמונה. בעקידה היה בן 37, נשא את רבקה בן 40, נולדו בניו בן 60, ויהי כי זקן יצחק בן 123, נפטר בן 180. תשובה לחידה: אחד אומר השעה והשני אומר אני לא יודע. שם הווכח: שמוליק הופמן נ"י

מזל טוב

מרכז העיר: משפחת אליאב לאירוסי הבת משפחת יצחק לנישואי הבת משפחת רפאל גרינשטיין לאירוסי הבן משפחת האוור להולדת הנכד משפחת פרטיק לנישואי הבן גני הדר: משפחת דולנסקי - הנפלינג להולדת הבן הנכד משפחת קורנגוט לאירוסי הבת משפחת מייז לבר מצוה משפחות עדיקה - קדושים להולדת הבת הנכדה משפחת אינגבר לנישואי הבת הנכדה

פתרונות לחידות והודעות לשמחות ניתן לשלוח עד יום שני בפקס: 037608833 או למייל a7608833@gmail.com